

SITUACIÓ ACTUAL DE L'ENDEMISME BOTÀNIC "SILENE HIFACENSIS" ROUY. EX WILK

Antonio Barber Vallés
Joan Sala Bernabeu

Resum:

Amb aquest treball s'intenta explicar tot allò que estiga relacionat amb l'endemisme *Silene hifacensis* Rouy ex Willk., 111. Fl., atenent a caràcters històrics, ecològics, així com fent una reflexió de la situació actual. Es mostren certes dades fitosociològiques i una comparació dels diferents hàbitats de esta planta.

Abstract:

In this paper a exposition of all the subjects related with the endemic plant *Silene hifacensis* Rouy ex Willk., 111 Fl., es atemptet, attending, historic, ecologic and biological characters so, explaining the actual conditions. Same fitosociologic datums and a comparative study of habitat are showed.

Resumen:

En este trabajo, se intenta explicar todo lo relacionado con el endemismo *Silene hifacensis* Rouy ex Willk., 111 Fl., atendiendo a caracteres históricos, ecológicos y biológicos, así como haciendo una reflexión de la situación actual. Se muestran ciertos datos fitosociológicos y una comparación de los diferentes hábitats de esta planta.

Introducció Històrica

Cal llegir els escrits del botànic català Font Quer, qui amb clara naturalitat ens conta les troballes i perícies, tot posan-li un

caire aventurer, que feren antics botànics. Fou Rouy, botànic francès qui la va descobrir per primer cop, en els penyassegats del Penyal d'Ifac al 1.883. Tot seguit, un any després Lacaita, també francès, la trobà a les crestes dels penyals calcaris del Cap de S. Antoni, prop a Dénia, i el recol·lector del Museu de Barcelona, Enric Gros la va trobar a l'illot de S'Espartar a Eivissa, també en zona de penyassegats, i no va tardar molt més en voler-la el mateix Font Quer a la costa Nord Occidental d'aquesta illa, on posteriorment s'ha detectat més localitats no sols als cinglars marins.

Ja més contemporàneament Carretero i H. Boira (1.987) feren una important troballa al descobrir-la a la costa de Benitatxell, el que obliga a pensar en una continuïtat en les seues suposades antigues poblacions.

Així fins ara, nosaltres l'hem redescobert als penyassegats del Cap de Sant Antoni, on científics de la Universitat de València aseguren també haver-la vist.

Variació morfològica vers nomenclatural

Com a espècie que pertany a la secció Siphonomorpha dintre del Gènere *Silene*, té moltes espècies semblants amb les que al principi se les donava com a subespècies o varietats: *S. cintrana* (Rothm.), *S. rothmaleri* (Pinto da Silva), com a subespècies, i *S.*

parviflora (Rouy ex Willk.) *S. pseudogibraltarica* (Rouy ex Willk.), *S. pseudo-velutina* (Rouy ex Willk) com a varietats.

En 1.974 els botànics catalans Oriol de Bolós i Josep Vigo, la consideraren com una subespècie de la *S. itàlica* almenys les poblacions eivissenques, quedant con *s. itàlica* (L.) *Pers subsp. hifacensis* (Rouy) O. Bolós et J. Vigo. Però ara en la recent publicació de "Flora Ibèrica II", on està revisat el Gènere *Silene* així com totes les Cariofilàcies, queda clarificat i acceptat el rang propi d'espècie amb la denominació de *S. hifacensis* Rouy ex Willk., 111. Fl.

Tota aquesta variació es deguda a la diferent morfologia que pot tenir la planta segons les condicions i el lloc on es crie, es a dir, si està com a rupícola o subrupícola, si està en un lloc de elevada humitat o excessiva sequeral, i a banda, si hi la diferència es poblacional, etc.

Els exemplars d'Eivissa, en general són grans amb fulles mes llargues, i la tija de la inflorescència es llarga fins 40 cms. de vegades.

Això es degut a la gran humitat dels penyassegats de l'Oest i Noroest d'Eivissa, que tenen un ombroclima subhumit, quasi humit durant gran part de l'any. En canvi a les nostres costes, d'orientació E-NE encara

que amb ombroclima també subhumit però mes assolejades i eixutes, la grandaria d'aquestes plantes és més reduïda, i la tija de les inflorescències es més curta, fins 25 cms. màxim en els exemplars de Benitaxell. L'exemplar que trobaren al Cap de Sant Antoni de grandaria semblant a les plantes anteriors, tenia una tija florifera que no arribava als 15 cms., ara bé habita en un lloc molt eixut, mentre que la població de Benitaxell s'hi troba en un penyassegat més ombriviol d'orientació NE.

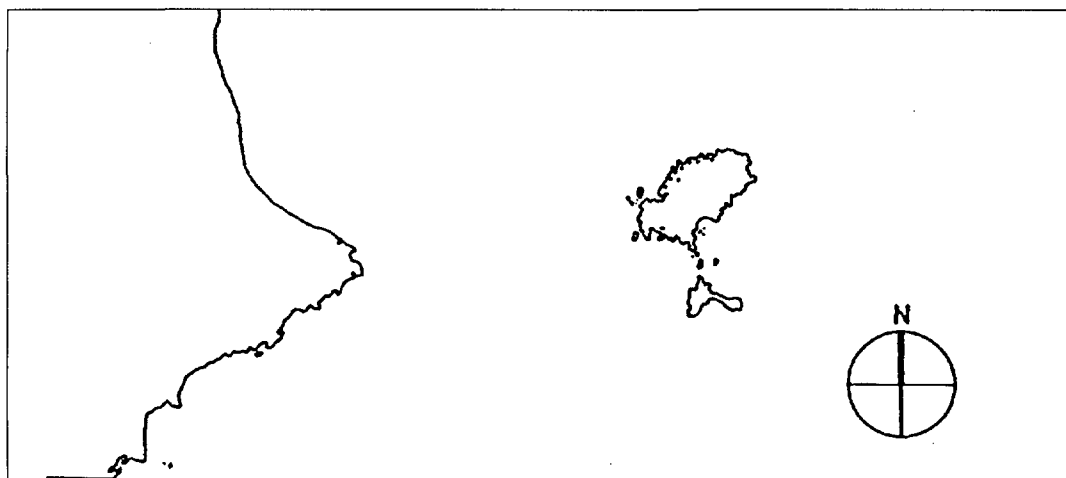
A banda d'aquestes diferències de grandaria, en una mateixa població, podem trobar exemplars de flors blanques o de flors rosades. La planta del Cap de Sant Antoni és de flors lleugerament rosades, quasi blanques.

A més, segons senyala Font Quer, el botànic Rouy va descriure diferents varietats (abans esmentades) suposadament basant-se en diferències morfològiques d'aquest tipus.

CARACTERÍSTIQUES ECOLÒGIQUES

Distribució i corologia

Es tracta d'una planta marcadament mediterrània, així com també ho són les espècies més pròximes a ella, com *S. mollissima*, *S. tomentosa*, *S. auriculifolia*, *S. itàlica*.

0 25 50 75 km.

Distribució de la *Silene hifacensis*

Exemplar de les costes de Benitatxell

Hàbitat

Nosaltres hem trobat un sol exemplar d'edat avançada amb una rabassa groixuda d'un centímetre de diàmetre aproximadament, instal·lada en un badall estret quasi horitzontal en un tipus de paret rocallosa que sembla més un cúmulo de roques que un cingle de penyassegats. A més, situada a uns tres metres de la base d'aquestes penyes on hi ha una brolla aclarida que pertany a la vegetació seral de les vessants del Cap de Sant Antoni.

Fitosociologia

A les nostres costes cabria incloure-la

en la comunitat *Hippocrepideto valentinae-Scabiosetum saxatilis* (Rivas Goday 1.955) O. Bolòs (1.957), molt prop al *Crithmo-Helichrysetum decumbentis* (Rigual 1.971), en la població de Benitatxell, i de la *Fumano-Hypericetum ericoides* (Esteve 1.968) al Cap de Sant Antoni.

No es localitza en la meitat superior dels cinglars ni en extraplom de badalls molt prims amb escorrentia d'aigua de forta concentració de sals minerals, on s'instal·la la comunitat *Chaenorrhino-Sarcocapnetum enneaphyllae* (Rivas Martínez et G. López in G. López 1978).

A les costes d'Eivissa el seu hàbitat que-

caria inclòs en l'Aliança Brassico-Helichrysetum rupestris (O. de Bolòs et R. Mol 1958), encara que això varia segons llocs, on abunde més o menys l'especie Scabiosa cretica, o de si hi han altres espècies rupicoles presents.

Els següents inventaris fitosociològics son de caràcter general i estan alçats en diferents localitats on es troba la *S. hifacensis*:

Altitud	70	50
Area (m ²)	15	15
Nº d'ordre	1	2

Taxó estudiat

Silene hifaacensis	+	1.2
--------------------------	---	-----

Característiques aliança

Hippocrepis valentina	+	•
Scabiosa saxatilis	•	1.2

Característiques d'ordre i classe

Sarcocapnos saetabensis	•	+	•
Chaenorhinum crassifolium	1.1	•	
Sonchus dianae	1.2	1.1	•
Satureja obovata	1.2	•	
Lapiedra martinezii	•	+	•
Asteriscus maritimus	•	1.2	•
Helichrysum ecumbens	+	1.1	

Acompanyants

Carduncellus dianius	1.1	•	
Dianthus broteri	•	+	
Teucrium homotrichum	+	•	
Asperula pauí	•	+	
Centaurea rouyi	+	•	•
Centaureum linariifolium	1.2	•	
Melica minuta	1.2	1.2	

Erica multiflora	1.1	•
Rosmarinus officinalis	+	•
Osyris quadripartita	+	1.2
Ephedra distachya	•	+
Sedum sediforme	1.2	+
Sedum dasyphyllum	+	•
Sedum album	1.2	•

- 1 Penyassegat del Cap de Sant Antoni
- 2 Penyassegat de la costa de Benitatxell

Altitud	90
Area (m. ²)	8 m. ²

Taxó estudiat

Silene hifacensis	1.2
-------------------------	-----

Característiques d'associació

Scabiosa cretica	1.2
------------------------	-----

Característiques d'altres associacions

Sonchus dianae	2.1
Helichrysum stoechas	2.1
Crithmum maritimum	1.2
Limonium sp.	3.2

Acompanyats

Daucus gumnifer	2.2
Reichardia picroides	3.1
Lotus creticus	1.2
Erica multiflora	1.1
Lagurus ovatus	2.2
Inula viscosa	1.2
Asperula pauí	+
Juniperus phoenicea	+

Exemplar del Cap de Sant Antoni

Inventari alçat a Sa Roca Esbarrada Costa Noroest d'Eivissa.

Si comparem els tres inventaris veiem que sols hi ha una diferència sinfitosociològica, però no ecològica, dels hàbitats, ja siga a la costa pitiusica com a la peninsular.

Cal destacar que en el recent estudi sobre la vegetació i flora del Penyal d'Ifac, P. Cantó i col. (1.896) no anomenen l'associació Hippocrepideto-Scabiosetum saxatilis en aquest lloc, sinò la chaenorhino crassifolii-Teucrietum hifacensis. Per tant no es estrany pensar que si la **Silene hifacensis** correspon a la primera associació no abunde al Penyal d'Ifac.

Ara bé, si mirem les característiques ecològiques dels penyassegats d'Ifac i les comparem amb les de la resta de la costa on es troba la **Silene hifacensis** no hi trobem grans diferències, tal volta exceptuant el microclima més àrid que hi ha en els penyassegats orientats al S-SO que poden limitar la germinació i creixement de les plantes.

Totes aquestes teories discutides per uns i altres botànics queden en l'aire fins que s'investigue més a fons sobre el tema.

Situació Actual

Evidentment, i al menys pel que fa a la costa de la Marina, la situació d'aquest endemisme és de quasi extint.

Fins ara, al penyal d'Ifac no s'ha tornat ha trobar. A les costes de Benitatxell tan sols hi ha un rodal de catorze exemplars, i un exemplar al Cap de Sant Antoni, a banda si els científics de la universitat de València han vist algun individu més. La constant urbanització del litoral afegeix un perill més per a la definitiva desaparició d'aquesta planta al nostre País.

Encara que escasa i molt localitzada, la situació és menys dramàtica a l'Illa d'Eivissa donant-se vint zones on habita, i segons Guerau d'Arellano (1.981) s'hi troben individus solitaris o agrupacions denses als redols ombrívols. Malgrat tot només es calcula una població màxima de sis-cents exemplars (C. Gómez i col. 1987).

No s'ha fet cap estudi respecte a les possibles causes de regressió d'aquesta espècie, si bé les antigues recol.leccions per als herbaris i Jardins botànics, han fet desaparèixer els exemplars del Penyal d'Ifac,

segons comenten moderns botànics.

Altres causes que s'atribueixen a la regressió, són les purament evolutives, referint-se a la competència interespecífica en la colonització del medi rupícola entre la *Scabiosa saxatilis*, fonamentalment, i aquesta *Silene*. I és que de veres que la *Scabiosa saxatilis*, és una espècie taxonòmicament més evolucionada i d'una relativa ràpida colonització del mateix medi rupícola que ocupa la *Silene hifacensis*.

Segons un recent estudi sobre biologia reproductiva, Morell i col. (1990), de la **Silene hifacensis** i la *Hippocrepis balearica*, es demostra que la primera té un alt índex de germinació en un període molt curt de temps respecte a la germinació de la segona. Això vol dir que la **Silene hifacensis** pot tenir certes avantatges respecte a la *Hippocrepis balearica*, en la colonització d'un medi.

Caldria fer més estudis com aquest i semblants per entendre bé el problema d'aquesta planta, i així poder proposar un posterior estudi de regeneració i reintroducció a més indrets de la nostra costa.

Però no sols la **Silene hifacensis** està en regressió, els seus parents més pròxims com *Silene rothmaleri*, del SO de Portugal, *Silene auriculifolia* de Màlaga, i *Silene tomentosa* de Gibraltar, no han pogut tornar a ser trobades en els seus localitats on es descobriren.

Bibliografia

ALCARAZ ARIZA, F&DE LA TORRE, A. Aproximación a la flora y vegetación del área ocu-

pada por la Urbanización "Cumbres del Sol" (Benitaxell. Alicante). Dpto. biología vegetal (Botánica). Universidad de Murcia.

BOLOS, O&VIGO, J. 1984. Flora dels Països Catalans, I. Ed. Barcino. Barcelona.

CANTÓ, P., LAORGA, S.&BELMONTE, D. (1986). Vegetación y catálogo florístico del Peñón de Ifac (Penyal d'Ifac). (Alicante, España). Opuscula botánica Pharmaciae complutensis. Vol. 3. Madrid.

FLORA IBÉRICA. Tomo II, Real Jardín Botánico de Madrid. C.S.I.C.

FONT QUER, P. La flora de las Pitiusas y sus afinidades con la de la Península Ibérica. 1926. Memorias Tomo II.

GÓMEZ CAMPO, C. y col. Libro Rojo de Especies Vegetales amenazadas de España Peninsular e Islas Baleares (1987) ICONA.

GUERAU D'ARELLANO, C. & TORRES, N. Nova aportació al coneixement de les plantes d'Eivissa i Formentera. Institut d'Estudis Eivissenes. 1981.

MORELL, M. Y GIL., L. TEBAR, J. BOIRA H.&LLORENS L. 1990. Observaciones sobre la biología floral y reproductiva de *Silene hifacensis* Rouy ex Willk y *Hippocrepis balearica* Jacq. II Jornadas de Taxonomía Vegetal. Real jardín Botánico Madrid, C.S.I.C.

SORIANO, P.&PÉREZ, MR. Informe sobre la flora y la vegetación del Puig de la Llorença y les Morres de Benitaxell. Departament de Botànica. Facultat de Farmacia. Universitat de Valencia.